

נובמבר 2008 • חשון תשס"ט

חוצה שומרון – מיומנה של מתנחלת

אסתר זילבר ויתקון

כלת פרס ז'בוטינסקי לספרות לשנת 2007

"הספר ראוי שייכתב בדברי ימי ההתיישבות בארץ-ישראל כציון דרך: תיעוד אוטנטי, מקיף, ראשון מסוגו, של החיים בשומרון בתקופתנו ע"י אישה אמיתית מתבוננת, מרגישה ומבינה...אני מאחלת שהספר יגיע לידיים ועיניים רבות ככל האפשר."

אמונה אלון, סופרת ועיתונאית

"קראתי בהתפעמות ובהתפעלות בספרך **חוצה שומרון** והחכמתי..."

הרב פרופי נריה גוטל – ראש מכללת "אורות"

"זהו יומן המעלה ביכולת רבה, באירוניה ובתמימות את לבטיה, אהבתה וערגתה של הכותבת לגאולת האדם והעם."

פרופי הלל וייס

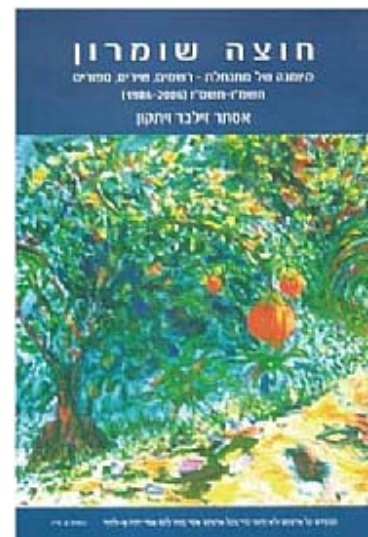
"זהו ספר שרוצה לסמן כאב, לבטא צעקה, לסמן קריאת כיוון אחרת לחברה הישראלית..."

הרצל חקק, יו"ר אגודת הסופרים העברים

"נהנתי מהיכולת לראות באומץ דברים מורכבים – ללא כחל

וסרק...אהבתי לשמוע קול אחר, אמיץ, אך לא פחות איכותי ועדכני."

עודד חורב, בית-אצ"ג, ירושלים

תפילה

– אחי, אל תרמס נטעי גן חלומי חמדת אבי תקנות דורי,
אל נא תשלח ידך בלבב לוב אהבת אמי שטפחה אילנות ושיחים
על כברת חולות זקבים.

אל תמחץ פרות שמלאו עסיס מגדים, ממתינים להאכל
בברכה בבתינו הצנועים, שגגותיהם בשמי מרום,
ושרשיהם עמקים בתהום נפשנו, הזמים.

– הרף נא ממני, לא אוכל הבט בעיניך, את תחנתך לא אוכל
שאת, כי מלאה נפשי צער, ואין תוחלת במעשי, כי נגזר עלי. אָנָּה טעני
בגן לבבך, באהבת אחים שאין לה שעור, ותהיה אהבתנו גן פלאים על ארץ
רבה, שפרותיו ממתיקים כל טעות, כל מרירות, כל גזרה רעה.

אָמֵן אחי! אָמֵן

בצל ההתנתקות¹ – חלום ושברו

אייר תשס"ה

בצד ההתפעמות משיבת ציון, והתממשות חזון הנביאים, עין בעין בדורי, לאחר השואה שפקדה את עמנו, את דור הורי, ניקרה המחשבה, שאולי הכל אינו אלא תעתוע. מול הכוחות האדירים של אמונה, שפרצו כאפיקים בנגב, בשצף, בשירה, בתושייה מדהימה, בגאווה, אל אדמות שומרון יהודה ועזה, אחרי מלחמת ששת-הימים, עומדים כוחות אדירים אחרים, של רציונליזם ספקני, של דת אחרת, שיונקת משורשים אחרים לגמרי מן השורשים של מתנחלי יש"ע.

כל בית ויישוב שנבנה, כל כביש שנשלל, כל כרם ומטע שנטעו, נדמו לי כהתבססות עמוקה של מציאות הגאולה, ושמחתי בהם שמחה גדולה, ובצדה נבטה בי הציפייה להתעוררות של ציבור המתנחלים לעשייה בתחום המוסרי-חברתי, למעורבות בטיפול בחסרים ובפגמים ההולכים ומתרבים בחברה הישראלית, ולא פחות, להתססה תרבותית רוחנית יהודית בתוך עם ישראל בכל מקום ומקום.

אבל הכורת כבר מחדד את גרזנו, וכבר עפים שבבים. ובצלו כבר עולות שאלות מעיקות: האם כוחות הנפש הנשאבים לתוך המאבק בהתנתקות, יאזלו, ולא יוותרו כוחות נפש חלילה, להמשך התרומה האדירה שצריכים ויכולים המתנחלים לתרום לעם ישראל בארצו? האם יסכים העם להיות עלי תאנה על ערוות הדמוקרטיה הישראלית? האם נמשיך להיות חיילים על לוח השחמט של אנשי הון החוברים יחד עם מנהיגים פוליטיים ואקדמאים מושחתים לצורך אינטרסים שאיננו מבינים כיצד הם פועלים לטובת העם!?

הנוכל להמשיך לחנך את ילדינו לאהבת מדינה עד מסירות נפש, בידיעה ברורה שיש רבים המנצלים את תמימותנו ואת תמימות בנינו, באיצטלא של דאגה כנה לעם (מה שרואים משם לא רואים מכאן)? איך נמשיך הלאה עם משבר אמון כה עמוק?

האם תשמור המדינה על זהותה היהודית לאורך שנים, זו שלמענה מסרו אלפי בחורים ובחורות צעירים את נפשם, כאשר החינוך היהודי בבתי הספר הכלליים שואף לאפס, ואידיאל מדינת כל אזרחיה תופס את מקומו?

האם התוקפנות הזו שאנו מפנים כלפי עצמנו, בעצם ההתנתקות וכל הכרוך עמה, תוליד מתוכה כוחות ריפוי והתעצמות? או חלילה כוחות של שנאה עצמית והרס הולכים ומתעצמים?

אין לי תשובות לשאלות. אבל באופן פרדוכסלי הן מעוררות אותי לאמונה. כוחות הבנייה בעם הזה גברו תמיד על כוחות ההרס, מאז ראשית שיבת ציון האחרונה (אולי מכורח תודעת השואה וכורח האחדות).

אני מתפללת שהמשבר הזה של הניתוק יביא עמו בשורה טובה. ששנאת אחים תיהפך להבנה ולידידות. רגשות אלו ביטאתי בשיר "תפילת האחים".

אני מאמינה שהעם הזה חכם ולמוד ניסיון, ולא ייתן למנהיגיו הפוליטיים ללבות שנאה ומחלוקת כדי להפיק מהן רווח פוליטי. וממנהיגי העם אני דורשת, שימלאו את חובתם לעם המיוסר, וימנעו בכל מחיר את הטרור השולח את טירופו המחריד בתוך לבה של מדינת ישראל.

¹ מאז העלה אריאל שרון את רעיון ההתנתקות בשנת 2003, התחלתי לתעד את העיר אריאל בצילום. את אנשיה, רחובותיה, מוסדותיה ונופה. שלושה אלבומים מלאים בידי. לצערי העמוק, התנתקות מאריאל ומשאר יישובי יש"ע היא שאלה של זמן. אלא אם כוח עליון יתערב וישנה את פני המהלך. הרהורים נוספים בעניין ההתנתקות העליתי ברשימה "איילת שחר וחשבון נפשה".

הולנד – כפר אדומים – מעלה לבונה

לזכרה של מרגלית שוחט הי"ד

"עמד עמי א-לוהיך א-לוהי... ושם אקבר."

שאל עומד על שפת הבור, מחבק את אחותו, בפניו תדהמה, מתבונן באמו מחותלת בטלית. נפרד ממנה לעד. עלם תמיר, יפה תואר, בהיר שיער. בקושי מדבר עברית. חיוך תדיר נסוך על שפתיו. צמח מתורבת חינני, שלא התאקלם בארץ וחזר להולנד לאחר הירצחה של אמו, מרגלית שוחט. אחותו הבכורה שנפצעה אנושות, ושכבה כצמח חודש ימים, מרוסקת לסתות וגולגולת, התעוררה לחיים. בניגוד לתחזיות של הרופאים השתקמה לגמרי. נס! סיימה לימודי ארכיאולוגיה ונישאה והקימה משפחה בארץ. אחותה הצעירה, שלמדה באולפנת להבה בקדומים, ושחברותיה אמרו תהילים יום ולילה להחלמת אחותה, גם כן סיימה לימודיה, נישאה והיום היא אם בישראל.

הייתי שם על צלע ההר בכפר-אדומים, מול מדבר יהודה. שם נקברה, שם למדה באולפן לגיור ושם סיימה והפכה ליהודייה, כמשאת נפשה. מטוס קרב עבר מעל עשרות המלווים השקטים. גוי הולנדי המתנשא ל-2 מטרים גובה, הרים פניו לשמים והניף אגרוף אל על. האם ביקש נקמה על מרגלית הקטנה, העדינה הנחושה, או כעס על אוזלת ידה של מדינת ישראל, שאינה מגנה על אזרחיה?

הכרתי את מרגלית שוחט. היא היתה אמו של תלמידי שאול, ופגשתיה לעתים בסופרמרקט היחיד, שהיה אז, באריאל. היא עזבה את הולנד עם ילדיה. בעלה פסיכיאטר יהודי, ניצול שואה, התכחש ליהדותו לאחר המלחמה. נישא לה אז, נוצרייה הולנדית, וביקש לגדל את ילדיו כגויים. מרגרט, התאהבה בעם היהודי. החליטה לשלוח את ילדיה לבית-ספר יהודי, וכך עשתה בניגוד לרצון בעלה. כעבור שנים החליטה לעלות לארץ, להתגייר יחד עם בנותיה ובנה. את מקום מגוריה קבעה במעלה-לבונה שיושבת על אחד ההרים הנישאים של בנימין. האמינה בזכותו של עם ישראל על ארצו, האמינה בחזון הנביאים ובקיבוץ גלויות. עם חזון רוחני כזה היא נפרדה מבעלה ופתחה דף חדש בחייה בארץ. מרגלית התארכה בליל-הסדר של שנת תשנ"ה אצל ידידים בגוש-קטיף. למחרת החג נהגה במכוניתה בדרך לחברון. אש נורתה על מכוניתה. היא נהרגה במקום, בתה הבכורה נפצעה אנושות. את הבשורה הנוראה הזו קיבלתי בשעה שעשיתי במערת המכפלה עם קבוצת מבקרים מאריאל, כשעה אחרי הירצחה. בדיוק ברגעים בהם התבוננתי בארון הקודש הנייד, חושבת בלבי האם ארעיים אנו כאן במערה ובחברון, חלילה?

נזכרתי במרגלית שוחט כשהגעתי השבוע למעלה-לבונה, בין קוצים נגלה לי סלע גדול, משקיף על הנוף השגיא, ועליו הכתובת – מצפור מרגלית שוחט הי"ד.

יהיה זכרה ברוך.

לחיות בשומרון

ניסן תשס"ה

בקרב תיפתח תערוכת ציורי בספרייה של הפקולטה לרפואה באוניברסיטת תל-אביב. אני נרגשת. חשה אחריות, שכן אני תושבת השומרון. מתנחלת. אני מופתעת שהסכימו לתלות את ציורי. אולי בזכות חברתי הטובה זהבה, שמאלנית מאוד בדעותיה הפוליטיות ("אני מסתפקת במדינה שגבולותיה סביב תל-אביב עד רחובות", היא אומרת לי בחיך שובב). זהבה, מבקרת אמנות וכתבת ב"על המשמר" לשעבר, המליצה על ציורי בפני מנהלת הספרייה.

בדף המצגת כתבתי בין היתר:

נתתי שם לתערוכת ציורי – "רפאות הצבעים". כשמו של ספר שירי. השם נלקח מן השיר "שחרית". שיר המבטא הודיה לא-לוהים על היופי וכוחו המרפא של הטבע...

אני נזקקת לשני המדיומים – הציור והכתובה כדי לפרש את מציאות חיי הפנימית והחיצונית, ואת הזיקה שביניהן.

על פי השקפתי על היפה, לצבעים יש עוצמה המביעה את הקטבים שבחיי האישיים, לא פחות מקיומם בחברה שלנו ובפוליטיקה. כמו גם בטבע עצמו. מה יותר קוטבי מאשר לחיות בעיר עברית על אחת הגבעות של הרי אפרים, ולהיקרא שטחים. להיחשב מבחינה משפטית שייכת לשיפוט הצבאי אבל גם לשיפוט האזרחי. להיות חלק מעם ישראל ומארץ ישראל אך לא שייכת למדינת ישראל. להיות נתונה בסימן שאלה מתמיד. השיר "גני השאול" משקף חוויה קיומית זו. לחיות בעיר מודרנית משוכללת כשמסביב כפרים ערביים החיים בפשטות גדולה, ושמעולם לא ביקרתי בבתיהם, לצערי.

לשמוע את המואזין כל בוקר, לדעת שהמסגד יפה מבפנים, ולא להעז לבקר בו, כי השנאה הרוחשת בו אלינו גדולה מאוד.

לראות מחלונות ביתי גבעות יפיפיות, אבל להיות מגודרת סביב סביב, מנועה מלטייל במרחב הפתוח בין עצי הזית והתאנה, לא לראות בפריחת הכלנית, הנורית, הרקפת, התורמוס, ואת הצבאים החולפים כהרף עין. בניגוד מכאיב לצבעים הרעננים של נופי ילדותי בטבעון ועמק יזרעאל, שהם מראות השתייה של יצירתי ומחוז געגועי הבלתי פוסקים, בהם נגעתי ואותם הרחתי.

זהו הפער המכאיב בין החלום לשברו. גם השברים יפים.

עצי הזית מקיפים אותי, בצבעי חאקי, חום וכסף. יש בהם קסם רב. הם מוליכים את אהבתי למקום. סדרת ציורי עצי הזית שציירתי בקיץ תשנ"ו בצבעי עיפרון רכים ושקטים, בתנועה בלתי פוסקת, מבטאים זאת.

בציורי ניתן לראות תנועתיות, כי התנועה היא ביטוי הכרחי של החיים. לכל צבע יש אנרגיה ומנעד צלילים המתחברים לצבעים אחרים ויוצרים מנגינה של חדות החיים היודעת באופן בלתי אמצעי את הצער והכאב. חדות חיים המתלווה לחידתיותם שאינה מתפענחת.

השירים "שחרית", "סתו" ו"הטבע כסמל מטפיסי". ממחישים את מקומם של הצבעים והטבע ביצירתי ואת השמחה מהיכולת ליצור, ובכך להידמות במעט לא-לוהים, שבצלמו נבראנו. "ותחסרנו מעט מא-לוהים".

לצבעים ולטבע בעולמי יש משמעות מטפיסית

שְׁחִרִית

"איכה אשר על יום ולילה – וא-לוהים הוא יצרם"

יוסף צבי רימון

עיני שִׁבְקָעוּ מִבִּיצֵי הַלֵּילָה, עֲכוּרוֹת, נְתָלוֹת עַל פְּלוֹמַת-הַבְּרוֹשׁ מוֹל חֲלוֹנִי. הַוְּרָדִים כְּפִתוּרֵי-לִפֵּי תְּמִימִים – שְׁרוּיִים עַל עֲלֵיהֶם בְּמִסִּירוֹת נֶפֶשׁ, לְקַיֵּם צְוֵי הַנְּסֻחָה, שְׁהוּטָה, בְּמַעֲבָדָה הַכִּימִית שֶׁלְצִמָּח. לְהִטְבִּיעַ בְּעֵינֵי אֶת רְפָאוֹת הַצְּבָעִים, לְחַלֵּל בֵּי שְׁמִחָה עַל דָּף בִּקְרַר אֲשׁוֹן שֶׁצָּא מִן הַדְּפוּס רִיחֵנִי,

אֶת גְּלִי הַמוֹסִיקָה שֶׁלְחַת א-לי לְהַבִּיאֵנִי אֶל חוֹפֵי סֶפִיר וְאַחֲלָמָה, עַד שֶׁנִּפְשֵׁי פְּרָחָה מְמֹתִיקוֹת, כְּכֹף יָדוֹ שֶׁל תִּינוֹקִי. מַה נִּפְלְאָה אֶהְבֶּתְךָ.

אשוח, חנוכייה ומסגד

חנוכה תשס"ה

"הוי אריאל אריאל קריית חנה דוד"

ישעיהו כ"ט, א'

נר רביעי של חנוכה. הנרות בביתי דולקים בשלוש חנוכיות, נוגהים בשלהבות קטנות, מפיצות שלווה ונועם. ביתי מתמלא בריח לביבות מטוגנות. אני קופצת לחנות ספרים במרכז, לקנות איגרת ברכה מעוצבת ליום הולדתה של אחותי שנולדה בנר רביעי של חנוכה. היא אמורה להגיע עוד מעט. אחותי מירי, שבכל הזמנים התגברה על החששות והגיעה לבקרנו ואף הדביקה את בני ביתה באותה נחישות ואופטימיות.

ברחבה ניצבת חנוכייה גדולה של חב"ד. ארבע נורות דולקות בה באור חיוור. אני מתקרבת לחנות הספרים של סטימצקי, ועוברת על פני חנות ספרים ברוסית, ונעצרת למראה עץ אשוח בחלון הראווה, מואר בנורות זעירות בשלל צבעים. מה לעץ אשוח בעירי אריאל. אני מסירה את עיני ופונה לדרכי. צעקות הבוקעות מתוך החנות עוצרות אותי לרגע. אני מקשיבה.

– זה לא עניין שלך. אתה רוצה חנוכייה ואני רוצה אשוח.

– זה כן עניין שלי. כאן עיר יהודית ולא עיר נוצרית. עץ אשוח תדליק ברוסיה.

– אתה לא תגיד לי איפה אני תדליק אשוח. אני פה באריאל כמו אתה באריאל. שווה שווה.

גבר עטור זקן שחור, כיפה שחורה, גבוה ומגודל, עיניו החומות יוקדות, יצא אל פתח החנות ונפף באצבעו אל עבר עץ האשוח המקושט שבחלון הראווה.

– אתה לא יהודי. אין לך מה לחפש פה.

– חוצפה. מי אתה תגיד לי מי אני!?

– אתה לא יהודי. יהודי לא שם עץ אשוח בחנות שלו.

– אתה לא תגיד לי מה אני. ואם אני לא יהודי זה עניין שלי. זה לא מעניין לך.

– זה כן העניין שלי! ותוריד עכשיו את האשוח! אתה שומע!?

– אני שומע ערבים. אני שומע. התמרמר "הרוסי". שמנמן, פניו בהירות מאוד ועיניו תכלת, שומרות על שלוה מדומה. הרים את ידו וכיוונה לעבר האופק ההררי, המכוסה בחשכה. מן הכפר הערבי שבמורד ההר נשמעה קריאת המואזין "אללה הוא אכבר". את זה אתה שומע? לא? זה לא מפריע לך? רק אשוח מפריע לך? לך, לך לשם. תגיד לו שישתוק.

"היהודי" היסס לרגע והסתכל גם הוא לעבר האופק המכוסה אפלה, שממנה הגיחה קריאת המואזין בקול עגמומי, מתחנן (בניגוד לקריאתו התוקפנית הצורמנית הרמקולית בראשית האינתיפדה ובמהלכה בשנים תש"ס-תשס"ג).

– זה הוא לא מפריע לך?! המשיך "הרוסי" בקריאת ניצחון. רק אשוח מפריע לך. אתה באמת לא בסדר. תחשוב, תחשוב.

זיעה ביצבצה על מצחו למרות הקור החורפי. מבטאו הרוסי הזכיר לי את קשישי משפחתי החביבים.

– אל תבלבל לי את המוח, התעשת "היהודי". זה גם לא בסדר. אבל הם היו לפני שבנינו את אריאל. אתה יודע בשביל מי בנינו את אריאל? בשביל יהודים!! הבנת?! ואם אתה לא רוצה להבין, אז תחזור לרוסיה.

בינתיים התאספו אנשים. אחד מהם שהכיר את "היהודי" ניגש אליו ומשכו בזרועו ביד אחת ובשנייה ליטף באהדה את כתפו.

– דִי, תירגע... מה אתה לוקח ללב. חראם. זה באמת לא בסדר, אבל מה אתה יכול לעשות. בוא בוא. גם חזיר הם מוכרים כאן. שתי חנויות מכאן. מה אתה לא יודע? המשיך הידיד. בוא תראה.

– אני יודע. יימח שמם, אמר "היהודי", וירק בתיעוב על הרצפה, תוך שהוא מתרחק מן החנות.

– מי המשוגע שהביא אותם לישראל!?

– לא יעזור לך. חבל על הבריאות. השמיע ידידו באוזניו, וליווהו בדרכו כשהוא מחזיק במרפק חברו כחושש שמא יחזור למקום המריבה.

ההתקהלות עדיין לא התפזרה. נשמעה ערבוביית קולות.

לא יפה. ככה לא מתנפלים על בן אדם. כל אחד עם האמונה שלו. אבל למה פה באריאל? זה רק קישוט, לא ישו על הצלב. אין מה לעשות. צריך לחיות עם זה. לא נכון. צריך לחנך אותם. זה כבר לא יעזור. שיעלו היהודים מאמריקה אז לא יביאו את הגויים מרוסיה. הם אנשים מאוד מוצלחים. תורמים המון למדינה. הצחקת אותי. אל תגיד. הם באמת אנשים על רמה והבנים שלהם מתגייסים לצה"ל. צריך לגייר אותם. הם לא רוצים. מה זאת אומרת לא רוצים. צריך לחייב אותם להתגייר אחרת שלא יקבלו זכאות עלייה. ראית איזה יופי היתה החתונה של הבן של עוזרי עם הבת של אולגה. אולגה? נו זו, סגנית ראש העיר. ממש שוקולד וניל. איזה יופי. לא יעזור לאף אחד. בסוף יהיה כאן מיזוג גלויות אמיתי. אבל לא עם גויים. בסדר. בסוף כולם יהיו יהודים. אל תדאג. אני לא דואג, העניין של הסבתא שלי.

מיהרתי להתרחק כי נותרו חמש דקות לסגירת החנות. כשיצאתי מן החנות ובידי כרטיס ברכה, נחו עיני על החנוכייה של חב"ד.

נו, טוב. לפחות לא משעמם באריאל, נאנחתי. חציה אנחת צער וחציה אנחת רווחה. בהגיעי לכאן לפני עשרים שנים, לא יכולתי להעלות בדמויני שאהיה עדה למחזה מעין זו, אך גם לא יכולתי לשער בנפשי, שלמרות הסתירות, המעקשים והצרימות, אוהבת אני את עירי.

מְקַאמָה עַל רַחֵם הַזְמַן

ערב פורים תשס"ג

מָחַר יִהְיֶה אֲבָד, הַטְּמֵפְרָטוּרוֹת יַעֲלוּ//
 בְּפוּרִים יִהְיֶה סוּעַר וְגָשׁוּם//
 זֶה סוּף הַחֲדָשׁוֹת מְקוּל יִשְׂרָאֵל//
 עוֹרְכֵי הַחֲדָשׁוֹת אֵילָנָה מְרִינוּב וְנָנָה
 חָנָן//
 מִי יִתְנַנוּ נָנָה שְׂאֲנָן//
 לְרַבֵּךְ פְּרַסַּת לִבְנוֹ שְׂקִשְׁתָּה//
 מִדְּהָרוֹת חֲרָדָה וְדָם//
 מְשׁוֹרֵר יָקָר, לְשִׁמְעַת הַחֲדָשׁוֹת//
 חֲנוּרוֹ שִׁירֵיךְ//
 כְּפָנֵי כְּלָה שְׂחַתְנָה בְּרַח//
 כְּלָה יִקְרָח, חֲתָנְךָ לֹא בְּרַח// הוּא גֵיֶס
 בְּצוֹ שְׂמוֹנָה//
 עֲכָשׁוּ הוּא בְּמַרְדָּף//
 הַתְּפִלִּי שֵׁיֶצֵא לֹא פָּגַע//
 שֵׁיֶשׁוּב אֵלֶיךָ וַיִּזְרַעַךְ זָרַע//
 וְאַתָּה הַמְשׁוֹרֵר – מְלוֹת שִׁירֵיךְ הַקְּפֵא
 בְּבִנְק הַזָּרַע//
 עַד תִּמְצָא לָהּ רַחֵם זְמַן אַחֲרָת//
 לִנְבִּיט בָּהּ לֹא פָּגַע.

בְּאֲמָצַע קְרִיאָה בְּשִׁירִים//
 בְּאֲמָצַע מְלִים עַל כָּאֵב אִישִׁי, זְרִיחוֹת
 וְשִׂקִיעוֹת//
 קוֹרַע אִישׁוֹנֵי עֲדָכוֹן חֲדָשׁוֹת//
 חֲדִירַת מְחַבְּלִים לְאִיתְמָר//
 גוֹרְלוֹת נְחֻתְכִים, רוּחֵי חֲמַרְמַר//
 חֲיָלִים רוֹדְפִים//
 מְחַבְּלִים בּוֹרְחִים//
 לְכַחוֹתֵינוּ אֵין נִפְגְּעִים//
 גַּם לֹא לְמַתִּישְׁבִים//
 תּוֹדָה, א-לֵהִים//
 בּוֹשׁ מִצְהִיר מָחַר יִהְיֶה יוֹם גּוֹרְלֵי
 לְאֲנוּשׁוֹת//
 סֵאדָאֵם חֲיָב לְלַכֵּת, לֹא קֵיִם
 הַנְּדַרְשׁוֹת//
 אֲרֵה"ב תִּדְאָג לְעִירָאֵק מְאָחֲדַת
 וְדַמוֹקְרַטִית מְמֵשׁ//
 (אֵין מִי שֵׁיֶצְחַק)
 עֲרַבֵי נְסָה לְדָקָר חֲיָל בְּחֻבְרוֹן//
 נִתְפֵּס וַיִּשְׁלַךְ לְגַבּוּל אַחֲרוֹן//

חתונה

תשס"א, 2001

סיפור

נתז לוחט צרב את קצה אפי. הנחתי את הקומקום הרוחני ומיהרתי לשלוף קוביית קרח מן המקרר, והנחתי על מקום הכווייה. מיס החלו ליזול על לחיי וצווארי. צלצול טלפון טורדני. השלכתי את קוביית הקרח לכיור. זה בדיוק מה שהיה חסר לי, רטנתי. זה היה יואב. נוריתי, מה שלומך? איך את מסתדרת? מה שלום הילדים? אני סומך עליך. תהיי חזקה. הכל יהיה בסדר, בעזרת השם. נתגבר. אני חוזר בשבוע הבא. את לא צריכה לחכות לי בשדה התעופה.

האיש נשמע מבוהל מעט אבל בשליטה. קולו חם ובוטח, אבל מהירות הדיבור לא אופיינית, חשבתי. אני חושבת לבטל את ההזמנה לאולם ב"אשל השומרון", אמרתי בקול ענות חלושה. מה פתאום?! הזדעק יואב. ולהזמין באולם החתונות בגני יהושע, הוספתי. אין ברירה. ל"אשל השומרון" לא יגיעו אנשים בימים טרופים אלו. ממש אין ברירה, הוספתי כמתנצלת.

יבואו אלו שאינם מפחדים, אמר יואב בקשיחות. לא, יואבי, ממש לא יכולה לשאת את הרעיון שהשמחה של רועי לא תהיה שלמה, כמו שצריך. מצטערת, יואבי, אבל הפעם תצטרך לוותר. שתיקה השתררה מהעבר השני של הקו. יואב? שאלתי בחרדה. שתיקה. שתיקתי גם אני. אם לא אכפת לו לבזבז כסף על שתיקה, אז גם לי לא. ואז שמעתי אותו.

נורית?

כן?

למה את שותקת?

כי אין ברירה ופשוט מוכרחים להזמין אולם למטה, הזדחל לקולי קוצר רוח. נשכתי את שפתי.

אז נדאג לאוטובוס ממוגן ירי, לא ויתר יואב. וקולו רך.

עזוב, יואב. אמרתי. לא יבואו גם עם אוטובוס ממוגן ירי. אולי רבע מן האנשים. ואני לא מוותרת הפעם. לא על חשבון רועי. אחרי מה שהוא עבר מגיע לו שמחה כמו שצריך.

עוד נראה, אל תשני בינתיים עד שאני אחזור. אני חוזר בשבוע הבא ואז נחליט. בינתיים תהיו חזקים כמו שאתם יודעים, ובעזרת השם הכל יסתדר. בעזרת השם, הצטרפתי לתקוותו.

הנחתי את שפופרת הטלפון. ידעתי, האינתיפאדה הזו לא תסתיים כל כך מהר. החלטתי לא להמתין ולהזמין אולם בגני יהושע. מיהרתי להתקשר כדי לא להחמיץ סיכוי להשיג אולם בתאריך שקבענו. למזלנו התאריך היה פנוי. נשמתי לרווחה, אבל נקיפת לב קטנה פרפרה בתוכי כשדמיינתי את פניו של יואב כשישמע. עכשיו אני עוד צריכה לרדת לפתח תקווה לביקור השבועי אצל ההורים, ואחר להיכנס לחנות של סימה למדוד שמלה לחתונה, חשבתי, אבל לפני כן אני צריכה להגיד את המנה היומית שלי. מאז שרועי התמודד עם מחלתו הקשה ומאז החלמתו, אני מקפידה לומר שבעה פרקי תהילים כל יום. מנת הפרוזק שלך, קוראת לזה לימור גיסתי, בעוקצנות חביבה. לימור ביקרה אצלנו בפעם האחרונה לפני חמש עשרה שנים. לא יכולתי לעמוד בלחץ של אודי, אמרה לי כמתנצלת. אודי אחי מגיע אלינו לביקור בלי אשתו פעם בחודש לערך. בתו נגה, גם כן לא מגיעה. לימור התוודתה בפני שהגגות של בתי המתנחלים מעוררים בה בחילה קלה. אתם חבורה של סנובים אליטיסטיים. איזו שיבת ציון אתם עושים עם ועדות קבלה, מועמדות לשנה ובדיקות גרפולוגיות, הטיחה בי פעם בחביבות יתרה. אנו

נפגשות באירועי שמחה משפחתיים בלי צו פיוס ומשוחחות במידה של חיבה הדדית. אתם מונעים את הסיכוי להגיע לפיוס עם העם השכן הטבעי בארץ הזו, לחשה לי באוזני באחת השמחות הרועשות במיוחד. כל טענותי על אשליית השלום באזורנו, ועל אלף שנות מלחמות עקובות מדם באירופה הנאורה עד מלחמות העולם הזוועתיות במאה העשרים, עד שהגיעו שם לשוק ומטבע משותפים וגבולות פתוחים, לא שכנעו את לימור. אבל כשנגה בתה נסעה להתארח במשפחה גרמנית בגרמניה בחילופי תרבות ונוער, הגיע התור שלי להרגיש בחילה, אבל לא אמרתי לה.

אחרי המנה היומית יצאתי לדרך. נכנסתי למכונית ופתחתי את מכשיר הקשר ואת הפלאפון. העפתי מבט במד הדלק. יש מספיק להלוך וחזור. עברתי ברחוב הראשי של שכונתי. שני גברים עמדו בגינתם, צופים במשקפת על מוצב צה"ל בגבעה ממול. מה הם עושים בביתם באמצע היום? מוזר. והמוצב הענק הזה, למה תקעו אותו אצלנו. ילדה זהובת שער החליקה על גלגליות. צפרתי שתיזהר וקינאתי באושרה הילדותי. אחזה בי התשוקה להחליק כמוה.

אני כבר במורד הגבעה, נכנסת לחוצה שומרון. תפילת הדרך והכביש דוהר אפור ונוצץ באור הצהריים. לא סתם כביש אלא אוטוסטרדה ארבעה נתיבים, לשכמותו חיכינו שנים ארוכות. שנים חלמתי שיופיע כביש זה בחיינו. עוקף הכפרים הערביים. שיבואו כבר כל אלו שחששו להגיע לביקור בגלל הכפרים הללו. אבל הוא נסלל ובמהירות מדהימה רק לאחר פרוץ מאורעות הדמים, חודשיים אחרי ראש השנה תש"ס. עדיין יש קטעים לא גמורים. דחפורים ומכשבי ענק עובדים בכבדות אטית ובמסירות. אבל עכשיו, למרות הכביש היפה, הנוצץ המהיר ועוקף הכפרים, מי יבוא. שוב כולם חוששים. מתעקשים לראות בנו את מחוז הסכנה. כאילו שבישראל של הקו הירוק לא התפוצצו כבר מספר בלתי נסבל של יהודים.

מכשיר הקשר התעורר לחיים. לכל מנויי ברק, לכל מנויי ברק, כביש המנהרות נפתח לתנועה, הוא מכריז. חבל לי על תושבי גוש עציון. אחרי רבע שעה אני שומעת: לכל מנויי ברק, לכל מנויי ברק, כביש המנהרות נסגר לתנועה, ניתן לנסוע דרך עמק האלה. עמק האלה, חשבת, איזה עמק יפה. דוד ניצח שם את גולית. מה יפית עמק נווי. אבל איזה סיבוב ארוך כדי להגיע הביתה אל הילדים והאישה. הלוואי והיינו מנויי ברק בן אבינועם. הוא עשה משהו מאוד החלטי למען לא ייסעו בני ישראל עקלקלות בארצם. לעומתו ברק אהוד משותק ואינו עושה דבר. א-לוהים, מה יהיה הסוף איתנו.

בשעה שלוש כבר הייתי בדרך חזרה מפתח-תקווה הביתה. הביקור אצל ההורים עבר בשלום. הם לא הזכירו לי כמה חבל שהלכתי לגור בלוע הארי, אבל הציעו שאשאר לישון אצלם אם אתעכב עד הערב. הורים יקרים. אהבתם מלווה אותנו לאורך כל הדרך. מדדתי מספר שמלות. אבל לא הצלחתי לבחור אחת מתאימה. המחירים יקרים בטירוף. הדרך עכשיו יפה עוד יותר. השמש שוקעת ומשקפי השמש שלי צובעים את הנוף בזהוב ורוד ענוג. עוד חוזר הניגון שזנחת לשווא והדרך עודנה נפקחת לאורך... התנגן בתוכי השיר היפה של אלטרמן. פתחתי ערוץ שבע. נשמע קול מוכר. הקול של משה חלמיש. זהו שיר של המשוררת נגה בת רבקה, אמר. עכשיו קרא שיר. הקשבת. כשסיים אמר: נגה מתגוררת בשומרון וכותבת שירי נוף ארצנו ונופי השומרון. שירים יפים. חבל שאין מכירים אותם די, אפילו בין המתיישבים ביש"ע. ואולם באמת אנו זקוקים בימים קשים אלו לשירה אחרת. לשירת זעקה. לשירה שתציג את פצעינו השותתים עם גאוותנו הממאנת להבליג, כדוגמת שירי אורי צבי גרינברג לפני שבעים שנה, בתקופת מאורעות הדמים של תרפ"ט ותרצ"ח. יש צורך גדול בזעקת הארץ האהובה ובניה. ואז הוא קרא שיר משירי "לא אל לא מלך לא גיבור" של אורי צבי, וסמרמורת עברה בגופי.

רוחי תעתה לרגעים וחדלתי להקשיב לו. חשבת על השירים שאני אוהבת לקרוא בעתות פנאי. רחל, לאה גולדברג, אסתר ראב. אורי צבי אדיר, קשה כנביא. קולו של משה חלמיש עדיין זרם ברדיו אבל את עיני צדה נערה בצדי הכביש המניפה יד לטרמפ. הבטחתי לעצמי לא לקחת טרמפים בימים טרופים אלו, אבל משהו בעמידתה עורר אותי להאט, לבדוק. אולי בכל זאת. עמדה שם נערה בכיסוי ראש אפור ושמלה ארוכה עד הרצפה. הורדתי את שמש המכונית. לאן את צריכה, שאלתי. למכללת אריאל, ענתה במבטא גרוני ערבי. פניה נעימות. היכנסי, אמרתי. נכנסה והתיישבה לצדי. השמשה עולה. המכונית מגבירה מהירות. אז את צריכה למכללה? שאלתי. כן, ענתה. ניסיתי לפענח את החידה.

מאין הגעת לכאן? מן הכפר שלי. ומה את עושה במכללה? לומדת. מה? בסיכולוגיה. ואפשרו לך ללמוד במכללה? כן. למה לא. ונעים לך לבד בין כל היהודים? את לא כועסת שאני שואלת? לא, מה בתאום. זה בסדר גמור שאת שואלת. יש עוד בלסטינאים שלומדים מן הכפרים. ואת לא מפחדת לבוא ללמוד שם היום? לא. למה לפחד. אני חברה של כולם. ולקחת טרמפ. את לא מפחדת?. לא. הכל מן אללה. שתקנו. ישבה זקופה, עצורה ושלווה. הגענו למכללה. היא ירדה. ביי, תודה.

ביי...

מרכז אריאל למחקרי מדיניות • Ariel Center for Policy Research (ACPR)

NATIV נתיב

www.acpr.org.il • ariel.center@gmail.com